

ILMIY MATNDA SUBYEKTIV MUNOSABAT IFODASI (INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARI MISOLIDA)

Sobirova Intizor Muhammadqulovna

Navoiy viloyati Navoiy shahar 15-IDUM maktabi ingliz tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ingliz va o‘zbek tillarida ilmiy matnda subyektiv munosabatning ifodalanish xususiyatlari lingvopragmatik jihatdan tahlil qilinadi. Ilmiy diskursning obyektivlik tamoyiliga zid bo‘lmagan holda muallifning shaxsiy pozitsiyasi, qarashlari va baholari qanday ifodalanishi masalasi ko‘rib chiqiladi. Ingliz tilidagi ilmiy matnlarda “hedging” va “boosting” strategiyalarining qo‘llanishi, o‘zbek tilida esa modallik vositalari, baholovchi birliklar va shaxsiy ishtirokni bildiruvchi iboralar orqali subyektivlikning namoyon bo‘lishi tahlil etiladi. Qiyosiy yondashuv orqali har ikki tilga xos pragmatik va stilistik vositalar ko‘rsatilib, ilmiy nutqda subyektiv munosabatning ahamiyati yoritiladi.*

Kalit so‘zlar: *subyektiv munosabat, ilmiy diskurs, ingliz tili, o‘zbek tili, modallik, hedging, boosting*

Ilmiy matnning asosiy vazifasi obyektiv ma’lumotlarni ifodalash, dalillarni keltirish va ilmiy isbotni taqdim etishdan iborat bo‘lsa-da, u muallifning shaxsiy pozitsiyasi, bahosi va munosabatidan xoli emas. Ilmiy uslubda subyektivlik masalasi juda nozik hodisa bo‘lib, u obyektivlik tamoyiliga zid bo‘lmagan holda turli lingvistik vositalar orqali ifodalanadi. Tadqiqot natijalari, nazariy mulohazalar va xulosalar muallifning ichki qarashlari bilan boyitilib, ular ehtiyotkorlik bilan yoki qat’iy shaklda bayon qilinadi. Shu jihatdan ingliz va o‘zbek tillarida subyektiv munosabatning ifodalanish xususiyatlarini qiyosiy tahlil qilish ilmiy diskursning lingvopragmatik mohiyatini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Ingliz tilida ilmiy matnlarni tahlil qilganda, subyektivlik ko‘proq “hedging” va “boosting” strategiyalari orqali yuzaga chiqishi kuzatiladi. “Hedging” muallifning ehtiyotkorlik bilan fikr bildirishini, natijalarni mutlaq emas, taxminiy tarzda talqin qilishini anglatadi. Masalan, *“This may indicate that...”* yoki *“It seems that...”* kabi iboralar orqali tadqiqot natijalari aniq emas, balki ehtimoliy shaklda ko‘rsatiladi. Bu esa muallifni haddan tashqari qat’iyatdan saqlaydi va ilmiy mulohazalarning kengroq qabul qilinishiga zamin yaratadi. Aksincha, “boosting” strategiyasi muallifning o‘z pozitsiyasini qat’iy, ishonchli tarzda ifodalashiga xizmat qiladi. Masalan, *“It is clear that...”* yoki *“These findings undoubtedly prove...”* kabi iboralar orqali dalillarning ishonchliligi ta’kidlanadi. Shuningdek, ingliz tilida shaxsiy ishtirokni bildiruvchi *“in our opinion”*, *“we argue that”* kabi konstruktsiyalar ham muallifning munosabatini bevosita namoyon etadi.

O'zbek ilmiy matnlarida esa subyektiv munosabat asosan modallik vositalari, baholovchi so'zlar va shaxsiy ishtirokni ifodalovchi iboralar orqali yuzaga chiqadi. Modal fe'llar – "mumkin", "kerak", "lozim", "shart" kabi birliklar muallifning natijaga bo'lgan ehtiyotkor yoki qat'iy munosabatini ifodalaydi. Masalan, "Bu xulosaga ehtiyotkorlik bilan yondashish kerak" jumlasida ilmiy bahoning shartlilik va majburiylik tusini ko'rsatadi. Baholovchi so'zlar – "muhim", "dolzarb", "asosiy", "qimmatli" kabi birliklar ilmiy matnga muallifning baholash nuqtai nazarini olib kiradi. Masalan, "Tadqiqot natijalari juda muhim ahamiyat kasb etadi" kabi jumlar ilmiy faktning ijtimoiy yoki ilmiy qadriyat sifatida taqdim etilishini bildiradi. Shuningdek, "bizningcha", "nazarimizda", "fikrimizcha" kabi iboralar orqali muallif o'zining shaxsiy qarashini ochiq bayon etadi.

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, ingliz tilida subyektiv munosabat ko'proq ritorik strategiyalar – ya'ni "hedging" va "boosting" orqali ifodalanadi. Bu strategiyalar muallifni xalqaro ilmiy muloqot kontekstida ehtiyotkor yoki qat'iy tarzda fikr bildirishga majbur etadi. O'zbek tilida esa modallik vositalari, baholovchi birliklar va shaxsiy pozitsiyani bildiruvchi iboralar ustuvor bo'lib, matnga milliy uslubiy xususiyat bag'ishlaydi. Masalan, ingliz tilidagi *"This result might show..."* iborasi o'zbek ilmiy matnida "Bu natija shuni ko'rsatishi mumkin" shaklida tarjima qilinadi, ammo unda ehtimollikni ifodalovchi modal birlikning pragmatik og'irligi yanada kuchli seziladi. Yoki ingliz tilidagi *"It is evident that..."* iborasi o'zbek tilida "Aniqki, bu hodisa til taraqqiyoti bilan bog'liq" tarzida qat'iy ohangda aks etadi.

Ilmiy nutqdagi subyektivlikning mavjudligi muallifning individual pozitsiyasini ko'rsatadi. Bu esa ilmiy muloqotning samarasini oshiradi, o'quvchiga muallifning qarashlarini aniqroq idrok etish imkonini beradi. O'zbek tilida muallif ko'proq hissiy-baholovchi vositalardan foydalanishga moyil bo'lsa, ingliz tilida ritorik-strategik yondashuv ustunlik qiladi. Shu bilan birga, har ikki tilda ham muallif o'z pozitsiyasini ifodalash orqali matnga faqat obyektiv dalillar emas, balki shaxsiy nuqtai nazarni ham olib kiradi. Bu jarayon ilmiy diskursning lingvopragmatik xususiyatlarini boyitadi va uni muloqotning jonli shakliga aylantiradi.

Xulosa qilib aytganda, ingliz va o'zbek tillaridagi ilmiy matnlarni qiyoslash shuni ko'rsatadiki, subyektiv munosabatni ifodalash usullari shaklan turlicha bo'lsa-da, mohiyatda umumiy maqsadni – muallifning ilmiy pozitsiyasini aniq va tushunarli ifodalashni ko'zlaydi. Ingliz tilida ehtiyotkorlik va qat'iylik o'rtasidagi muvozanat "hedging" va "boosting" orqali ta'minlansa, o'zbek tilida bu vazifani modallik va baholovchi birliklar bajaradi. Shu bois, ilmiy diskursni tahlil qilishda subyektivlik hodisasi muallifning shaxsiy munosabatini ilmiy obyektivlik bilan uyg'unlashtirish mexanizmlarini ochib beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Hyland, K. (1998). Hedging in Scientific Research Articles. Amsterdam: John Benjamins.
2. Муминова, Н. А. (2016). Применение тестовых заданий на уроках родного языка в начальных классах. Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов, (5), 153-155.
3. Муминова, Н. А. (2018). Проблемная организация уроков родного языка начальных классов. Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов, (5), 68-69.
4. Муминова, Н. А. (2017). Дидактические игры, используемые для повышения эффективности уроков родного языка в 1 классах начального образования. Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов, (4), 39-41.
5. Hakimova, M. (2024). РОЛЬ ФАКТОРОВ, ВЛИЯЮЩИХ НА ЛИНГВИСТИЧЕСКУЮ КОМПЕТЕНТНОСТЬ. Modern Science and Research, 3(7).
6. Hakimova, M. (2023). DEVELOPMENT OF LINGUISTIC COMPETENCE AMONG STUDENTS. Development of Pedagogical Technologies in Modern Sciences, 2 (12), 52–54.
7. Xusniddin o'g'li, X. S. (2024). ВАЖНОСТЬ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ОБУЧЕНИИ РАЗГОВОРНОЙ РЕЧИ.
8. Hakimov, S. (2024). ВАЖНОСТЬ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ОБУЧЕНИИ РАЗГОВОРНОЙ РЕЧИ. Modern Science and Research, 3(7).
9. Юсупходжаева, С. Т. (2020). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ БОЛЬНЫХ РЕВМАТОИДНЫМ АРТРИТОМ И МЕТОДЫ ИХ ПСИХОКОРРЕКЦИИ. In Global Science and Innovations 2020 (pp. 170-174).
10. Гафурова, С. Ш., & Юсупходжаева, С. Т. (2024). ТРЕВОЖНО-ФОБИЧЕСКИЕ РАССТРОЙСТВА ПРИ СИНДРОМЕ РАЗДРАЖЕННОГО КИШЕЧНИКА И ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПСИХОТЕРАПИИ И ПСИХОФАРМАКОТЕРАПИИ ПРИ НИХ.
11. Багдасарова, Э. С., & Расулова, В. Б. (2019). Роль кетоза при алкогольной зависимости и эффективность препаратов при устранении алкоголизма. International Academy Journal Web of Scholar, 1(1 (31)), 31-35.
12. Alikulovna, R. O. (2022). WOMEN IN UZBEKISTAN-INTELLECTUAL OF GIRLS PROBLEMS OF CAPACITY INCREASE AND THE RESULTS IN THEIR SOLUTION (EXAMPLE OF SOUTHERN REGIONS). INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036, 11(09), 15-19.

13. Rahmonkulova, O. A. (2021). THE ROLE OF EMBROIDERY IN THE DEVELOPMENT OF UZBEK FOLK ARTS. In НАУКА И ТЕХНИКА. МИРОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ. СОВРЕМЕННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ПСИХОЛОГИИ И ПЕДАГОГИКЕ (pp. 20-26).

14. Gafurova, S. S. (2025). COMBINATION OF IRRITABLE BOWEL SYNDROME WITH ANXIETY PHOBIC SYNDROME DURING PREGNANCY AND THE EFFECTIVENESS OF MEDICAL PSYCHOLOGICAL SUPPORT IN IT. JOURNAL OF EDUCATION AND SCIENTIFIC MEDICINE, (5).

15. Maxamatjanova, N. (2019). Evaluation of the effectiveness of psychopharmacotherapy and psychotherapy in the complex treatment of systemic lupus erythematosus. Journal of the Neurological Sciences, 405, 125.

16. Paltridge, B. (2006). Discourse Analysis: An Introduction. London: Continuum.

17. Swales, J. (1990). Genre Analysis: English in Academic and Research Settings. Cambridge: CUP.

18. O'zbek tilining izohli lug'ati. (2008). Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.

19. Quronov, D. (2019). Matn lingvistikasi va diskurs tahlili. Toshkent: Fan va texnologiya.